

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler:
Aysha Grønberg
Epost:
aysha.gronberg@forbrukerradet.no

Vår dato:
05.06.2025

Vår referanse:
25/117 - 2

Deres dato:

Deres referanse:

Forbrukerrådets innspill til forslag til ny forskrift om forbud mot salg av energidrikk til barn under 16 år

Forbrukerrådet har i lengre tid jobbet for en aldersgrense på energidrikk for å beskytte barn og unge mot helserisiko forbundet med høyt koffeininntak. Vi er derfor glade for at et forslag til ny forskrift om forbud mot salg av energidrikk til barn under 16 år nå er sendt på høring. Forbrukerrådet støtter forslaget og er enige med departementet i at formålet med forskriften er å beskytte barn mot negative helseeffekter av energidrikk.

Vi har som forbrukerorganisasjon gjennomført flere undersøkelser på bruken av energidrikk blant barn og ungdommer mellom 2015 og 2024. Energidrikk er et avhengighetsskapende produkt som ikke er anbefalt for barn, der vi dessverre ser at bruken er blitt normalisert over flere år. Markedsføringen har vært sterkt koblet til sport, ekstremsport og gaming i tillegg til å være rettet mot barn. Vi mener at en aldersgrense er det viktigste tiltaket for å stanse det høye forbruket av energidrikk hos barn. Vi er enige med departementet i at andre tiltak ikke vil ha det samme potensialet til å redusere inntaket av energidrikk, og mener en aldersgrense er et nødvendig tiltak for å beskytte barns helse.

Oppsummert mener vi følgende om forslaget som er på høring:

- Forbrukerrådet støtter forslaget om forbud mot salg av energidrikk til barn under 16 år for å beskytte mot helserisiko ved høyt koffeininntak.
- Forslaget om definisjon av energidrikk og koffeingrense på 15 mg/ 100 ml støttes, men unntak kan gi smutthull.
- Det er ønskelig at det i tillegg til dagens virkemidler skal være anledning til å ilegge overtredelsesgebyr for å sikre en mer effektiv håndheving.
- Aldersgrense på 16 år vurderes som nødvendig, mens 14 år er for lavt. Behovet for en 18-årgrense bør vurderes på sikt.
- Overvåkning og evaluering av forskriftens effekt på barns koffeininntak bør gjennomføres for sikre nødvendige justeringer.

Definisjonen av energidrikk i § 3

Vi støtter definisjonen av energidrikk i § 3 og mener det er riktig at koffeingrensen settes til 15 mg/100ml. Når det gjelder unntaket i andre punktum forstår vi at en slik avgrensning kan være hensiktsmessig, ettersom det ikke er kaffe, te og kakao forbudet først og fremst er ment å gjelde. Vi ønsker likevel å bemerke at unntaket vil åpne for at det fortsatt vil være tillatt å selge drikke med høyt koffeininnhold til barn. Gjennom et slikt unntak vil det etter vårt syn være en risiko for at energidrikk kan bli erstattet med alternative drikker med høyt koffeininnhold. Utformingen av produkter vil også kunne tilpasses slik at det kan bli et større tilbud av drikker med høyt koffeininnhold som faller utenfor definisjonen i § 3.

Vi vil også bemerke at når definisjonen begrenser seg til å gjelde «drikker», vil produkter i fast form falle utenfor, så lenge disse ikke skal løses opp i væske. Dette vil blant annet innebære at pastiller (for eksempel Rebel Energy bullets som Forbrukerrådet tidligere har klaget inn til MFU uten å få medhold¹) og enkelte kosttilskudd med høyt koffeininnhold fortsatt vil kunne selges til barn.

I §2 foreslås det at forskriften ikke skal gjelde for produkter som omfattes av forskriften for kosttilskudd. Vi ber departementet vurdere om dette kan skape smutthull for enkelte produkter, og om det eventuelt kan føre til at andre produkter overtar energidrikkens nåværende rolle i barns kosthold. Det er også noe uklart hvorvidt treningsprodukter, slik som PWO vil være omfattet.

Ifølge Mattilsynet er ikke PWO et kosttilskudd, men det markedsføres ofte som det. I en undersøkelse gjennomført av Norstat på vegne av Forbrukerrådet² i 2024 bruker 9% i alderen 13-24 år pre-workout, altså pulver som blandes med vann og drikkes hurtig før trening. En dose pre-workout inneholder koffein som tilsvarer mengden i tre kopper kaffe. En av fire som oppgir at de bruker dette, svarer at de begynte med det før de fylte 16 år. Vi ber departementet vurdere hvorvidt PWO omfattes av forskriftens ordlyd.

Forbrukerrådet mener det er viktig at forskriftens definisjon av energidrikk ikke fører til en økning i barns inntak av andre produkter med høyt koffeininnhold, og ber departementet generelt sett være oppmerksomme på dette.

Når forskriften trer i kraft mener vi det vil være nødvendig å kartlegge utviklingen av barns inntak av koffeinprodukter som faller utenfor definisjonen av energidrikk. Det bør da vurderes om det er behov for innstramninger og tilpasninger i forskriften.

Reaksjonsmidler

Forbrukerrådet er enig med departementet i at det ikke er grunn til å begrense adgangen til å benytte reaksjonsmidler etter denne forskriften, og støtter at aktuelle reaksjonsmidler etter matloven er presisert i forskriften. Vi mener imidlertid at det i tillegg til disse reaksjonsmidlene bør være hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr. Vi mener tvangsmulkt ikke nødvendigvis vil være en effektiv reaksjon ved enkelte overtredelser, mens straff vil være en reaksjon som er forbeholdt de mer alvorlige overtredelsene. Etter vårt syn er adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr viktig for at forskriften skal ha en tilstrekkelig preventiv effekt. For å sikre en mer effektiv håndheving mener vi det bør foreslås en ny hjemmel for overtredelsesgebyr i matloven. Vi ber om at departementet utreder dette så snart som mulig.

¹ Vedtak 15 – 2024: Brynild – Mfu

² En av to unge bruker muskelbyggende kosttilskudd – Forbrukerrådet

Aldersgrense

Vi støtter departementet i den vurderingen som er gjort når det gjelder aldersgrensen på 16 år. Vi mener aldersgrensen vil være godt egnet til å beskytte barn mot uheldige og negative helseeffekter av energidrikk, i tråd med barnekonvensjonens artikkel 24 som gir barn rett til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard. En lovpålagt aldersgrense gjør det enklere for alle aktører å forholde seg til salg av energidrikk på samme måte. Det gir også et signal til barn og foresatte om at produktet er uegnet for barn.

En aldersgrense på 14 år, som enkelte aktører praktiserer, mener vi vil være for lav. Det høye forbruket av koffein for barn i aldersgruppen 14–16 år og de potensielle negative helseeffektene inntak av energidrikk kan ha, viser at det er nødvendig med en aldersgrense på 16 år.

Vi er enige med departementet i at en høyere aldersgrense kan vurderes på sikt. Barnekonvensjonen art. 1 definerer barn som ethvert menneske under 18 år, og statens plikter etter barnekonvensjonen gjelder også barn i aldersgruppen 16–18 år. Ettersom forbruket av energidrikk er høyt også blant barn i denne aldersgruppen, forventer vi at utviklingen av forbruket deres kartlegges videre, slik at behovet for en 18 års aldersgrense kan vurderes. I den sammenhengen er det også relevant å følge utviklingen i forbruket av energidrikk i aldersgruppen 16–18 år i landene som har innført en 18 års aldersgrense. Gjennom den foreslåtte forskriften vil det ikke være forbudt for personer over 16 år å kjøpe energidrikk til barn under 16 år. Når forskriften trer i kraft mener vi det bør kartlegges i hvilken grad barn under 16 år fortsatt får tilgang til energidrikk på andre måter enn at de selv kjøper i butikk.

Om barns rettigheter

Forbrukerrådet ønsker å understreke at hensynet til barnets beste må veie særlig tungt når det gjelder innføringen av et regelverk som nettopp gjelder barn.

Vi er enige med departementet i at barn bør beskyttes mot uheldige og negative helseeffekter av energidrikk. En aldersgrense er et tiltak som er egnet til å ivareta barnets beste etter Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen.

Vi ber om at departementet legger til rette for at barns stemme blir hørt i den videre prosessen. Barn har etter barnekonvensjonen art. 12 rett til å bli hørt. De bør få ytre sin mening om hvordan de opplever at forbudet fungerer i praksis og om de mener det er behov for endringer i forskriften.

Lovhjemmel

Vi mener i likhet med departementet at forskriften kan hjemles i matloven § 12 bokstav b.

Vi er enige med departementet når det gjelder forholdet til EØS-retten og WTO-retten og støtter vurderingen som er gjort i punkt 12 og 13 i høringsnotatet.

Følge med på utviklingen

Vi mener det vil være behov for et overvåkningsprogram for å kunne følge med på utviklingen i bruken av energidrikk blant barn under 18 år. På denne måten kan man se om det foreslåtte salgsforbudet får den tiltenkte effekten for barn under 16 år, men også gjøre det lettere å vurdere om det er behov for flere tiltak for barn i aldersgruppen 16–18 år.

Sluttbemerkninger

Vi anser denne forskriften som viktig for å beskytte barns helse, og støtter dens formål om å gjøre nettopp dette.

Det blir viktig med evaluering og overvåkning av hvordan regelverket påvirker inntaket blant barn, slik at det kan vurderes om det er behov for innstramninger eller tilpasninger i forskriften.

Det bør arbeides videre for å sikre en mest mulig effektiv håndheving, herunder bør behovet for en hjemmel om overtredelsesgebyr utredes.

Vi håper forskriften trer i kraft så snart som mulig.

Vennlig hilsen
Forbrukerrådet

Aysha Grönberg
Fagsjef, Mat og helse

Fanny Helle
Juridisk seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke signatur.